

Eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas 2018. gada jūlija apsekojums: galvenie rezultāti Latvijā

2018. gada jūlijā Latvijas Banka sadarbībā ar Eiropas Centrālo banku veica eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojumu par kredītēšanas attīstības tendencēm 2018. gada 2. ceturksnī un prognozēm 3. ceturksnim. Apsekojumā piedalījās četras Latvijas kredītiestādes, kuru kopējā tirgus daļa nefinanšu uzņēmumu un mājsaimniecību kredītēšanā ir pietiekami liela, lai raksturotu kredītēšanas attīstību Latvijā kopumā. Apsekoto kredītiestāžu sniegtās atbildes ietvertas eiropa zonas banku veiktās kredītēšanas apsekojuma rezultātos.

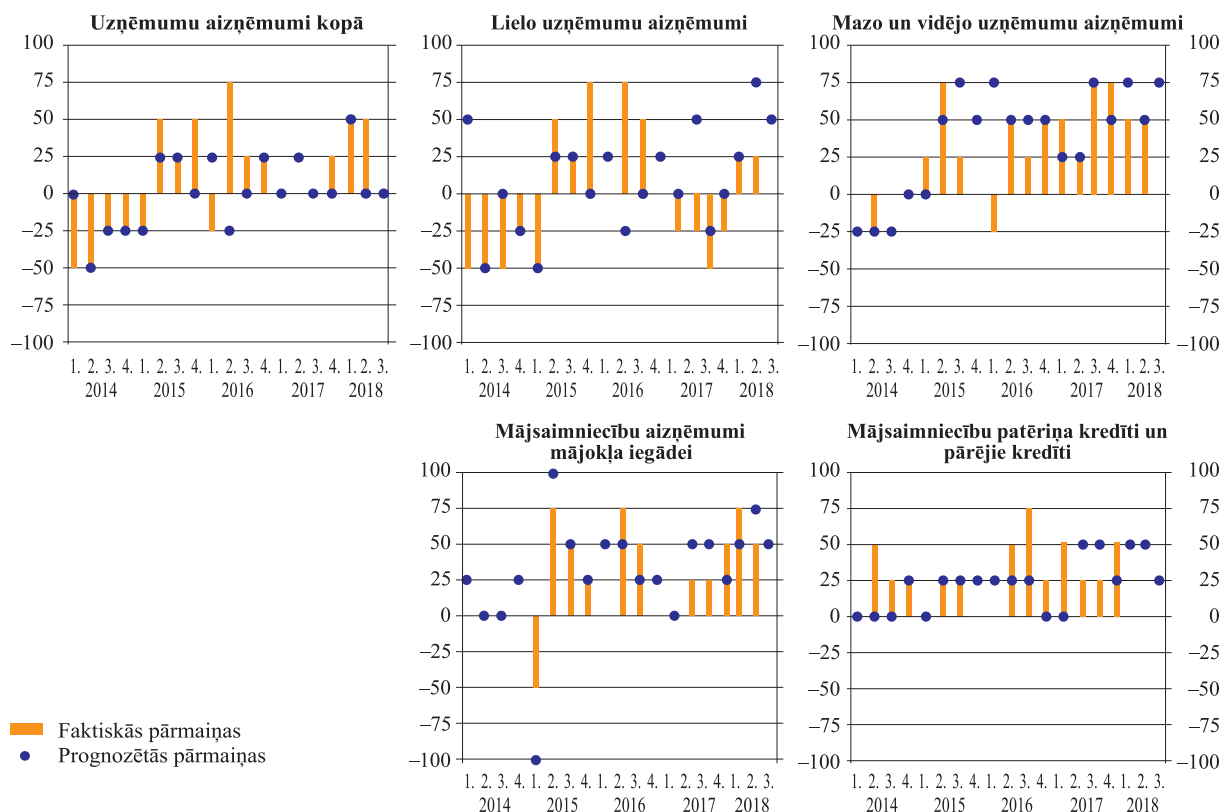
Kredītu pieprasījums

Divās no četrām apsekotajām Latvijas kredītiestādēm 2018. gada 2. ceturksnī nedaudz pieauga uzņēmumu pieprasījums pēc aizdevumiem. Visbiežāk (divos gadījumos) kredītiestādes norādīja uz nelielu pieprasījuma kāpumu pēc ilgtermiņa aizdevumiem un pēc aizdevumiem mazajiem un vidējiem uzņēmumiem. Retāk (vienā gadījumā) tika norādīts, ka nedaudz pieaudzis pieprasījums pēc īstermiņa kredītiem un pēc lieliem kredītiem (sk. 1. att.). Lielāku pieprasījumu pēc aizdevumiem un kredītlīnijām nedaudz veicināja ieguldījumi pamatlīdzekļos (trīs ceturtdaļās kredītiestāžu), nepieciešamība veidot krājumus un apgrozāmos līdzekļus (pusē kredītiestāžu), nepieciešamība apvienot, pārpirkt vai pārstrukturēt uzņēmumus (ceturtdaļā kredītiestāžu), kā arī nepieciešamība veikt parāda refinansēšanu, pārstrukturēšanu vai vienoties par jauniem nosacījumiem (ceturtdaļā kredītiestāžu). Pieprasījuma kāpumu pēc aizdevumiem ierobežoja citu banku aizdevumi (divās kredītiestādēs), kā arī vispārējais procentu likmju līmenis (sk. 2. att.).

1. attēls

KREDĪTU PIEPRASĪJUMA PĀRMAIŅAS

(par lielāku kredītu pieprasījumu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

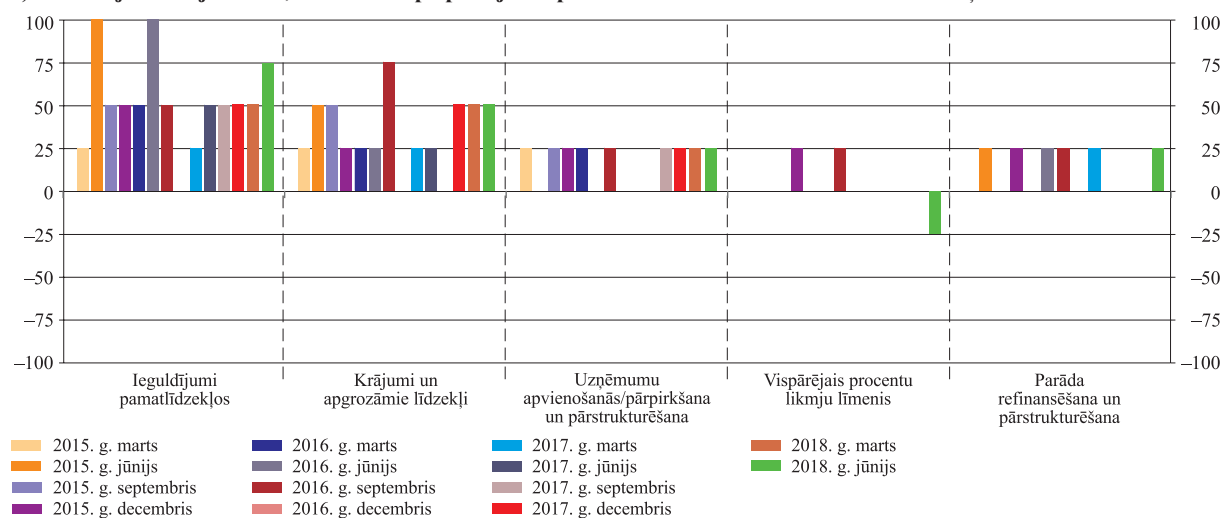
Lielākā daļa apsekoto Latvijas kredītiestāžu (75%) 3. ceturksnī gaida nedaudz lielāku uzņēmumu pieprasījumu pēc aizdevumiem. Vairākumā gadījumu (75%) tiek gaidīts, ka nedaudz augs mazo un vidējo uzņēmumu pieprasījums pēc aizdevumiem, kā arī pieprasījums pēc īstermiņa aizdevumiem uzņēmumiem. Puse kredītiestāžu gaida, ka palielināsies lielo uzņēmumu pieprasījums, kā arī pieprasījums pēc ilgtermiņa aizdevumiem.

2. attēls

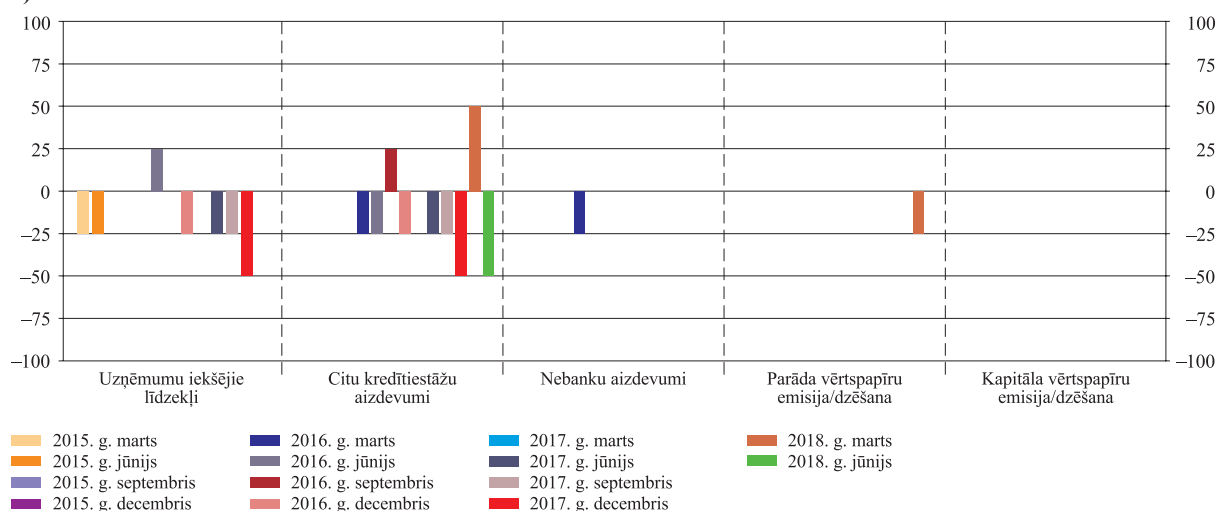
UZŅĒMUMU PIEPRASĪJUMU PĒC AIZDEVUMIEM SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktora pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

a) Finansējuma vajadzības, aizdevumu pieprasījuma pamatā esošie veicinošie faktori vai mērķi

b) Alternatīvu finanšu avotu izmantošana

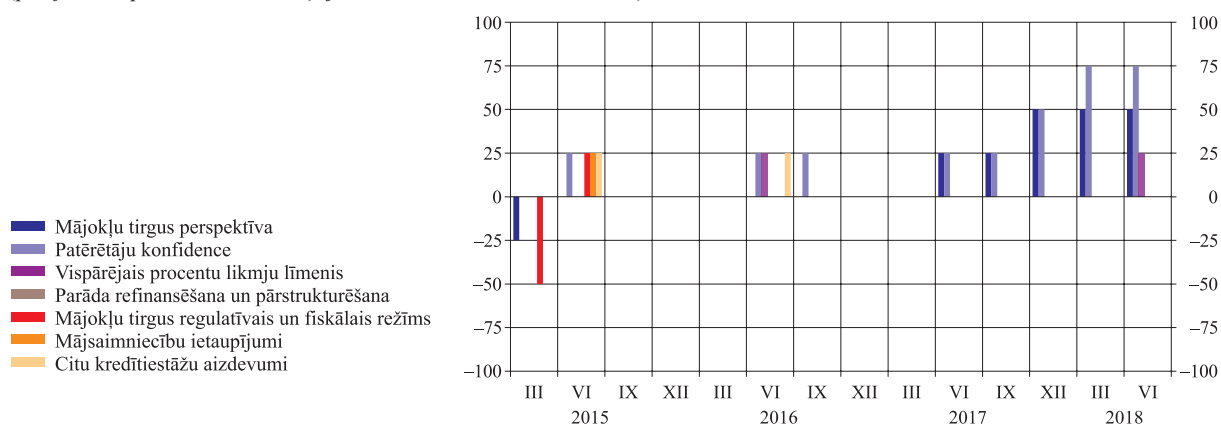

Pusē apsekoto Latvijas kredītiestāžu 2018. gada 2. ceturksnī nedaudz pieauga mājaimniecību pieprasījums pēc aizdevumiem mājokļa iegādei. Visbiežāk kā faktors, kas nedaudz veicināja pieprasījuma kāpumu pēc kredītiem mājokļa iegādei (sk. 3. att.), tika minēta patērētāju konfidences pastiprināšanās (trijās kredītiestādēs no četrām), mājokļa tirgus perspektīvas uzlabošanās (divās kredītiestādēs) un vispārējais procentu likmju līmenis (vienā kredītiestādē).

3. attēls

MĀJSAIMNIECĪBU PIEPRASĪJUMU PĒC KREDĪTIEM MĀJOKĻA IEGĀDEI RAKSTUROJOŠIE FAKTORI

(par faktora pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Pieprasījums pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām kopumā nemainījās nevienā no apsekotajām kredītiestādēm. Tomēr ceturtdaļā aptaujāto Latvijas kredītiestāžu pieprasījumu pēc šādiem kredītiem nedaudz palielināja patērētāju konfidence un mājāsaimniecību izdevumi ilglietojuma patēriņa preču (automobiļu un mēbeļu) iegādei. Arī attiecībā uz pieprasījuma pieaugumu 3. ceturksnī Latvijas kredītiestādes ir mazāk optimistiskas. 3. ceturksnī pieprasījuma kāpumu pēc kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei gaida divas Latvijas kredītiestādes (1. ceturksnī – trīs) un pēc patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām – viena kredītiestāde (1. ceturksnī – divas).

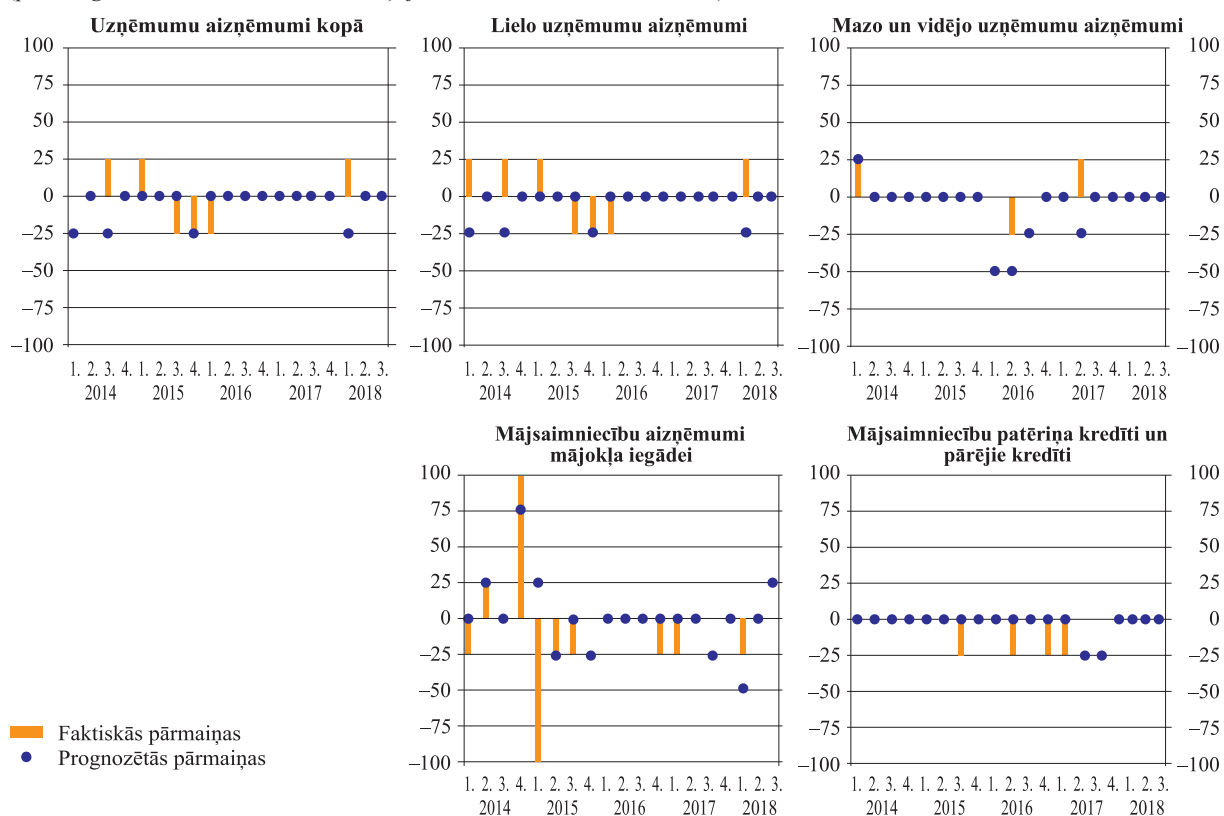
Kredītu standarti

Ceturtdaļā kredītiestāžu stingrāku kredītu standartu piemērošanu aizdevumiem uzņēmumiem nedaudz veicināja tirgus resursu pieejamība kredītiestādē, turpretī mazāk stingru kredītu standartu piemērošanu – vispārējā ekonomiskā situācija un perspektīva. Tomēr kredītu standarti aizdevumiem uzņēmumiem 2018. gada 2. ceturksnī netika mainīti, un apsekotās kredītiestādes neplāno to darīt arī nākamajā ceturksnī (sk. 4. att.). Pusei apsekoto Latvijas kredītiestāžu 2. ceturksnī nedaudz palielinājās pilnībā noraidīto uzņēmumu kredītu pieteikumu īpatsvars.

4. attēls

KREDĪTU STANDARTU PĀRMAIŅAS

(par stingrākiem kredītu standartiem ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

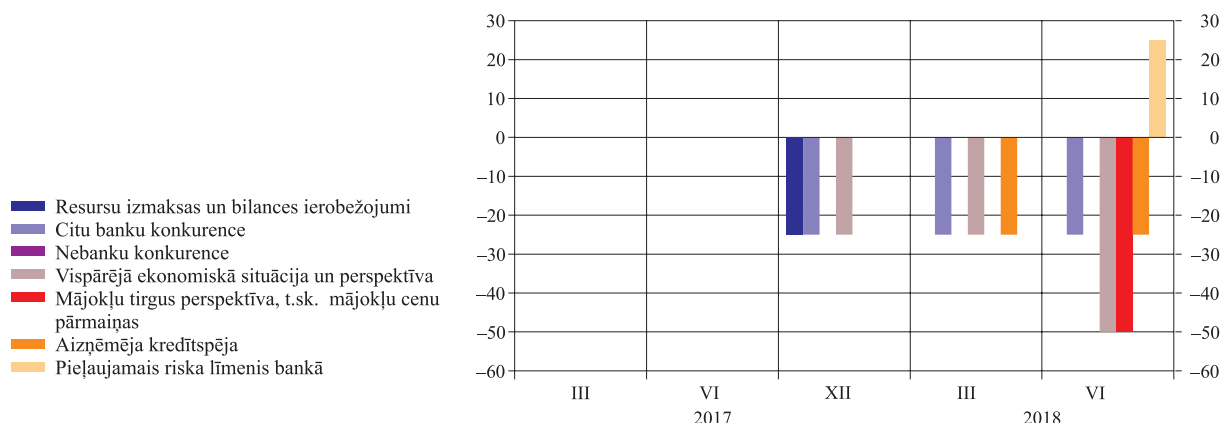

Lai gan viena no četrām kredītiestādēm 2. ceturksnī noteica nedaudz mazāk stingrus kredītu standartus kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, kāda cita, augot pieļaujamam riska līmenim kredītiestādē, tos padarīja nedaudz stingrākus. Kredītu standartu stingrības mazināšanu kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei visbiežāk (pusē no apsekotajām Latvijas kredītiestādēm) nedaudz veicināja kredītiestādes augstāks vispārējās ekonomiskās situācijas un perspektīvas, kā arī mājokļu tirgus perspektīvas vērtējums. Retāk (ceturtdaļā kredītiestāžu) attiecīgo kredītu standartu stingrības mazināšanu nedaudz veicināja kredītiestādes augstāks aizņēmēja kredītspējas vērtējums, kā arī asāka konkurence (sk. 5. att.). Tādējādi kredītu standarti aizdevumiem mājāsaimniecībām 2018. gada 2. ceturksnī kopumā nemainījās. Nevienā no apsekotajām Latvijas kredītiestādēm 2018. gada 2. ceturksnī nemainījās arī noraidīto kredītu mājāsaimniecībām mājokļa iegādei īpatsvars. 3. ceturksnī viena no četrām aptaujātajām kredītiestādēm plāno noteikt nedaudz stingrākus kredītu standartus aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei.

5. attēls

STINGRĀKU STANDARTU PIEMĒROŠANU KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI
SKAIDROJOŠIE FAKTORI

(par faktora pozitīvo ietekmi ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

Kaut arī vienā kredītiestādē resursu izmaksas un bilances ierobežojumi nedaudz veicināja stingrāku standartu ieviešanu patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām, neviena no apsekotajām Latvijas kredītiestādēm šajā kreditēšanas sektorā nemainīja kredītu standartus 2018. gada 2. ceturksnī un neplāno to darīt arī 3. ceturksnī. Vienā kredītiestādē nedaudz pieauga pilnībā noraidīto patēriņa kredītu un pārējo aizdevumu mājāsaimniecībām īpatsvars.

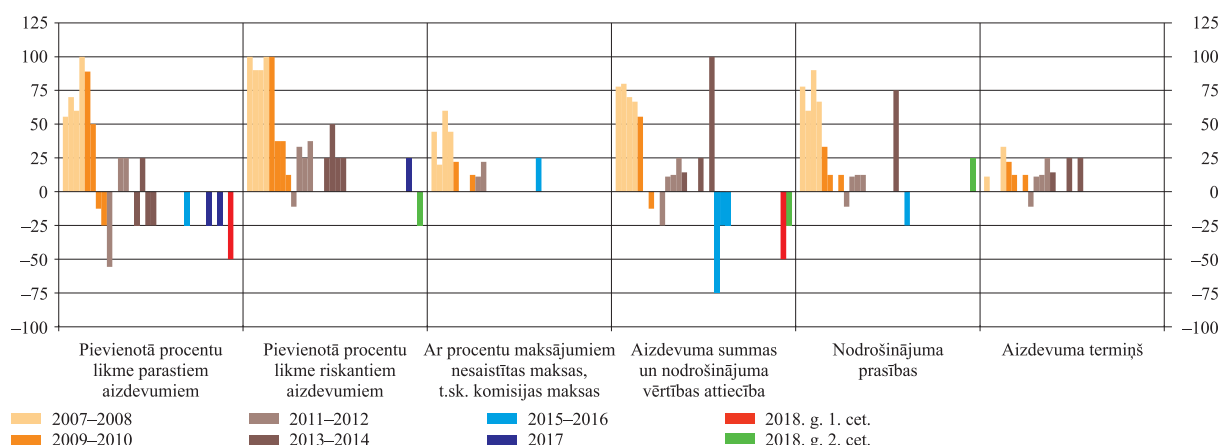
Kredītu noteikumi un nosacījumi

Lielākajā daļā kredītiestāžu 2. ceturksnī mainījās dažādi noteikumi un nosacījumi kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, turklāt atšķirīgos virzienos (sk. 6. att.): nedaudz atviegloti tika vispārējie noteikumi un nosacījumi, pievienotā procentu likme riskantiem aizdevumiem, kā arī aizdevumu summas un nodrošinājuma vērtības attiecība (*loan-to-value* vērtība), savukārt nedaudz stingrākas kļuva nodrošinājuma prasības (katrs no nosacījumiem mainījās vienlaikus vienā kredītiestādē).

6. attēls

KREDĪTU NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM MĀJOKĻA IEGĀDEI

(par kredītu noteikumu un nosacījumu stingrības palielināšanu ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

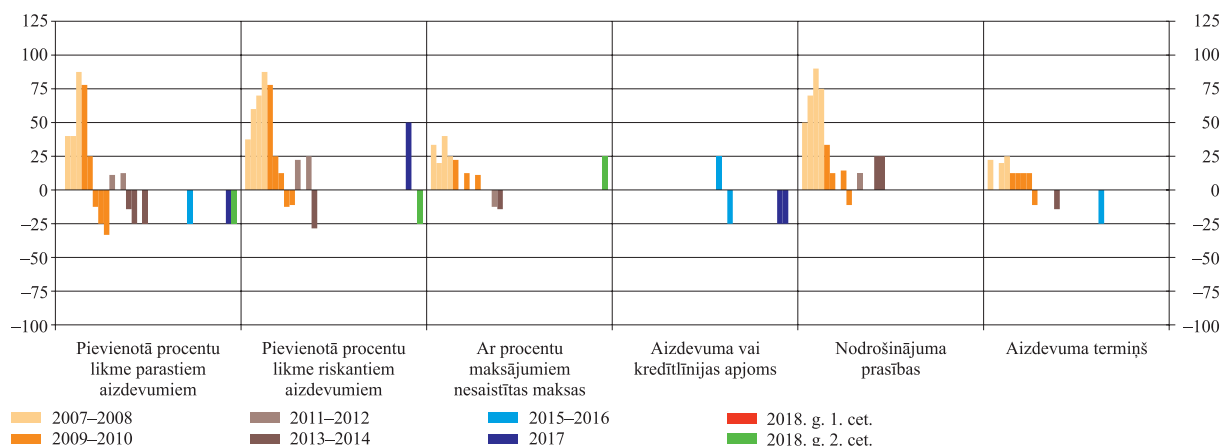
Mazāk stingru kredītu noteikumu un nosacījumu noteikšanu parastiem aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei nedaudz veicināja kredītiestāžu savstarpējās konkurences radītais spiediens, savukārt stingrāku kredītu noteikumu un nosacījumu piemērošanu – riska uztvere un pieļaujamais riska līmenis. Stingrāku noteikumu un nosacījumu piemērošanu riskantiem aizdevumiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei ievērojami veicināja riska uztvere un pieļaujamais riska līmenis un nedaudz – resursu izmaksas un bilances ierobežojumi.

Patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām ceturtdaļā kredītiestāžu konkurences radītā spiediena ietekmē tika nedaudz samazināta pievienotā procentu likme. Vienlaikus riskantiem patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājāsaimniecībām tādā pašā daļā kredītiestāžu augstāka riska vērtējuma ietekmē tika nedaudz palielinātas ar procentu maksājumiem nesaistītās maksas (sk. 7. att.).

7. attēls

KREDĪTU NOTEIKUMU UN NOSACĪJUMU PĀRMAIŅAS PATĒRIŅĀ KREDĪTIEM UN PĀRĒJIEM KREDĪTIEM MĀJSAIMNIECĪBĀM

(par noteikumu un nosacījumu pastiprināšanos ziņojušo kredītiestāžu neto skaits; %)

2018. gada 2. ceturksnī kredītu noteikumi un nosacījumi jauniem aizdevumiem un kredītlīnijām uzņēmumiem pamatā nav mainījušies.

Papildjautājumi

Eiro zonas banku veiktās kreditēšanas 2018. gada jūlija apsekojumā par kreditēšanas attīstības tendencēm Latvijas kredītiestādēm tika uzdoti vairāki papildjautājumi par jaunu regulējošo vai uzraudzības pasākumu ietekmi, pievienotās procentu likmes līmeni nosakošo faktoru nozīmīgumu dažādiem kredītiestādes aizdevumiem, kā arī kredītiestādes ienākumus nenesošo kredītu (tālāk tekstā – INK) īpatsvara ietekmi uz kreditēšanas politiku.

Vienā apsekotajā Latvijas kredītiestādē pēdējo sešu mēnešu laikā notikusi un nākamo sešu mēnešu laikā paredzama neliela kopējo aktīvu, t.sk. likvīdo aktīvu, samazināšanās, kā arī neliela riska svērto aktīvu, t.sk. vidēja riska aizdevumu, palielināšanās sakarā ar jauniem regulējošiem vai uzraudzības pasākumiem. Jauno regulējošo vai uzraudzības prasību ietekmē minētā kredītiestāde pēdējo sešu mēnešu laikā padarīja un nākamajos sešos mēnešos plāno padarīt nedaudz stingrākus kredītu standartus kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, vienlaikus nedaudz samazinot pievienoto procentu likmi.

Atbildot uz jautājumu, cik nozīmīgi dažādiem aizdevumiem no 2014. gada sākuma līdz 2017. gada beigām un pēdējo sešu mēnešu laikā bija faktori, kas nosaka pievienotās procentu likmes, Latvijas kredītiestādes atzina, ka aizdevumiem uzņēmumiem un kredītiem mājāsaimniecībām mājokļa iegādei pievienotās procentu likmes noteicošo faktoru nozīmīgums ir vienāds.

Abiem aizdevumu veidiem pēdējo sešu mēnešu laikā visnozīmīgākie faktori, kas noteica pievienotās procentu likmes, bija kredītiestādes pelnītspējas mērķis (vienā kredītiestādē ļoti nozīmīgs un vienā – nedaudz) un riska uztvere (trijās kredītiestādēs – nedaudz nozīmīgs). Šajā pašā kontekstā divās kredītiestādēs nedaudz nozīmīgas bija kredītiestādes darbības izmaksas un vienā kredītiestādē – arī konkurence un ar kredītiestādes kapitāla pozīciju saistītās izmaksas. Pēdējos sešos mēnešos kredītiestādes likviditātes stāvoklis un piekļuve finansējumam būtiski neietekmēja pievienoto procentu likmi nevienam no aplūkotajiem aizdevumu veidiem.

Likumsakarīgi, ka tos faktorus, kuri pēdējos sešos mēnešos bija nozīmīgākie, nosakot pievienotās procentu likmes aizdevumiem uzņēmumiem un mājāsaimniecībām mājokļa iegādei, arī no 2014. gada sākuma līdz 2017. gada beigām visvairāk skāra pārmaiņas. Aplūkotajā laika periodā Latvijas kredītiestādēs visstraujāk pieauga kredītiestādes pelnītspējas mērķa nozīmīgums (divās kredītiestādēs ļoti ievērojami un divās – nedaudz). Tam sekoja četri faktori – kredītiestādes darbības izmaksas, ar kredītiestādes kapitāla pozīciju saistītās izmaksas, riska uztvere un konkurence –, kam nozīmīgums pieauga vienlīdz strauji (vienā kredītiestādē ļoti ievērojami un divās – nedaudz). Visretāk Latvijas kredītiestādes minēja, ka aplūkotajā laika periodā pieaudzis kredītiestādes likviditātes stāvokļa un kredītiestādes piekļuves finansējumam nozīmīgums.

Nedaudz atšķīrās to faktoru nozīme, kuri nosaka pievienotās procentu likmes patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām. Pēdējo sešu mēnešu laikā patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām konkurences faktors un riska uztveres faktors bija relatīvi nozīmīgāki nekā aizdevumiem uzņēmumiem un mājsaimniecībām mājokļa iegādei. Savukārt no 2014. gada sākuma līdz 2017. gada beigām konkurences, kā arī ar kredītiestādes kapitāla pozīciju saistīto izmaksu nozīmīgums patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām kredītiestāžu vērtējumā mainījās mazāk.

Latvijas kredītiestādes atzina, ka no 2014. gada sākuma līdz 2017. gada beigām INK īpatsvaram bija būtiska ietekme uz to kredītu standartiem, kā arī uz kredītu noteikumiem un nosacījumiem. Minētajā laika periodā INK īpatsvaram vislielākā ietekme bija uz kredītiestāžu kreditēšanas politiku attiecībā uz aizdevumiem uzņēmumiem un vismazākā – uz patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām. Trīs no četrām apsekotajām Latvijas kredītiestādēm norādīja, ka INK īpatsvars veicināja stingrāku kredītu standartu, noteikumu un nosacījumu noteikšanu aizdevumiem uzņēmumiem (vienā kredītiestādē – būtiski, divās – nedaudz). Novērtējot INK īpatsvara ietekmi attiecīgajā laika periodā uz aizdevumiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei, viena (neto) kredītiestāde norādīja, ka INK īpatsvars būtiski veicināja stingrāku kredītu standartu noteikšanu, un divas kredītiestādes (neto), ka tas veicināja stingrāku (vienā kredītiestādē – būtiski stingrāku un vienā – nedaudz) kredītu noteikumu un nosacījumu piemērošanu. Tikai vienā kredītiestādē (neto) INK īpatsvars no 2014. gada sākuma līdz 2017. gada beigām būtiski veicināja stingrāku kredītu standartu, noteikumu un nosacījumu ieviešanu aizdevumiem patēriņa kredītiem un pārējiem kredītiem mājsaimniecībām.

No 2014. sākuma līdz 2017. gada beigām INK īpatsvara ietekmi uz Latvijas kredītiestāžu kreditēšanas politiku noteica galvenokārt kredītiestādēs pieļaujamais riska līmenis (vienā kredītiestādē būtiski un divās – nedaudz), kā arī riska uztvere (vienā kredītiestādē būtiski un vienā – nedaudz). Retāk (vienā no četrām kredītiestādēm) INK īpatsvara ietekmi aplūkotajā laika periodā noteica ar kredītiestādes kapitāla pozīciju saistītās izmaksas, ar kredītiestādes bilances tīrīšanu saistītās izmaksas un ar uzraudzības vai regulējošām prasībām saistītais spiediens.

Pēdējo sešu mēnešu laikā ceturtdaļā apsekoto Latvijas kredītiestāžu INK īpatsvars nedaudz veicināja stingrāku kredītu standartu, noteikumu un nosacījumu piemērošanu aizdevumiem mājsaimniecībām mājokļa iegādei. Nākamo sešu mēnešu laikā INK īpatsvars vienā no četrām Latvijas apsekotajām kredītiestādēm nedaudz veicinās stingrāku kredītu noteikumu un nosacījumu piemērošanu aizdevumiem mājsaimniecībām (aizdevumiem mājokļa iegādei, patēriņa kredītiem un pārējiem aizdevumiem mājsaimniecībām).